

Aegritudo

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

MOROSIS ÆGRIS,
PRUDENTIAM MEDICI
FATIGANTIBUS ET FLA-
GITANTIBUS,

1714
176

^{QVAM}
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

D. N. CAROLO,

PRINCIPE BORUSSÆ, MARCHIONE BRANDENBUR-
GICO, ET RELIQUA;

GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE

D. N. GEORGIO ERNESTO STAHL,
CONSIL. AUL. ET ARCHIAT. REG. MED. ET RER. NATURAL.
PROF. PUBL. ORD. ACAD. NAT. CUR. COLLEG. DECANO
SPECTATISSIMO,

D. N. PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO
omni Observantia & Honoris cultu ætatem colendo,

PRO GRADU DOCTORIS,

Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis
Solenni Majorum more impetrandis,

Ad d. Novembr. MDCCXIV. horis ante & pomeridianis,

IN AUDITORIO MAJORI,

Publico Eruditorum examini submittic;

BALTHASAR FRIDERICUS JACOBI,

MED. PRACTICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

LITT. CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYPCOR.

DISSERTATIO IN UOCURRERE MEDICINA

DE

MOROSIS AEGRIS

PRUDENTIAM MEDICI

EXAMINANTIBUS ET FLA

GIANTIBUS

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO

DN CAROLO

PRINCIPIS BORUSSIE, MARCHIONIS BRANDENBURGICIS

GRACIA ET FAVORE

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

PRÆSIDII

DN. GEORGIO ERNESTO STAHL

GRACIA ET FAVORE MISSIONE ET CONSENSU

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

PRO GRADU DOCTORIS

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

BALTHASAR FRIDERICUS JACOBI

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

GRATIOSO MISSIONE ET CONSENSU

INCLYTÆ
REIPUBLICAE MAGDEBURGENSIS
PRO CERIBUS EMINENTISSIMIS,

DOMINIS

PRÆSIDI,
CONSULIBUS,
SYNDICO,
CAMERARIIS,
SENATORIBUS,

AC RELIQUIS

ORDINIS SENATORII ADSESSORIBUS,

VIRIS

PER ILLUSTRIS AC GENEROSISSIMO, MAGNIFICIS,
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS,
ET PRUDENTISSIMIS

PATRONIS SUIS SUBMISSE
VENERANDIS.

UT ET
FLORENTISSIMAE SOCIETATIS
MERCATORUM,
NAVALI COMMERCIO CELEBERRIMORUM
SIVE

**Der Schiffer Brüder=
schaft**

SENIORIBUS CLARISSIMIS AC RELIQVIS
MEMBRIS PRAESTANTISSIMIS

VIRIS

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS ATQVE
PEREXIMIIS

PATRONIS ATQVE FAUTORIBUS
COLENDISSIMIS

PERENNEM FELICITATEM PRECATUR

ET SIMUL

DISSERTATIONEM HANC
INAUGURALEM

IN PERPETUUM GRATIAE MENTIS

Τεμπυριον

d. d. d.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Historias antiquas legentibus, ut innumera occurrunt exempla, ad bonos mores & virtutem partim excitandam, partim indignationem adversus vitia exercendam, ita non postremo loco inter talia collocandam censeo, similitatem illam, quâ Cato Scipionem Afri-

canum, vivum mortuumque persecutus esse, Livio narratur. Quamvis enim æque luculenta exempla huius odii, adversus vivum Scipionem, & quod vulgo ajunt, in faciem, declarati, non alleget, in memorando tamen iudicio Lucii Scipionis, post mortem Africani, notanter designat obliquas illas delationes, a Catone, adversus mortuum tum jam Africanum prolatas: & gravibus verbis notat intemperantiam delatoris: quod etiam vivi Scipionis magnitudinem allatrare solitus fuerit. Nempe in tota Catonum serie, tanquam hæc dicitaria illa morositas, facillè in oculos incurrit, qua, dum vitiiis insectandis incumbere vellent, recte actorum nullam rationem habentes, nec ipsi propemodum ullam rem ad rempublicam feliciter perficientes, justiore

notam maledicæ invidiæ, quam ingenuæ virtutis, meruisse apparent: aut certe hujus gloriam, istius intemperantia, si non perdiderunt, certe maculaverunt. Dum ex adverso Scipio, non arroganter dixisse Hispanis, deprehendetur, cuius, mores ejus e rebus magnifice & præclare gestis, æstimanti, Regium in se animum esse; & recte a Livio laudatur, quod eo ipso, miraculo fuerit illis populis, quod e tam alto (justo sensu Regii) animi fastigio, nomen & usum Regni aspernaretur: quale quid si in Marios, Syllas, Pompejos, incidisset, nihilo melius illo usuri fuissent, quam impotentes illorum Successores. Unde merito calumniæ affectatæ reus est Gellius, qui solus e tot Scriptoribus, calumniam, ab obscuris & nullius nominis scribillatoribus, vix quidem satis bona fide nominatis, ad posteritatem transmittere, de vitiis Africani, non erubuit. Sicut autem talia monumenta rarius quam ex usu foret, ad animos legentium pertingunt, notissimo illo vitio, quod jam pridem Seneca nervose notavit, quod antiquiora monumenta scholæ, non vitæ, discere, mali mores ferant; ita abunde est in tota vitæ, exemplorum talium, ubi recte & prudenter facta bonorum & circumsectorum virorum, imprudenter atque impotenter, per maledicam invidiam traducuntur. Quam rem, ut in omni officiorum genere, cordati viri facile perspiciunt & internoscunt, ita in Praxi Medica abunde est exemplorum, ubi imperite atque imprudenter æstimatæ, imo mala fide memoratæ, bonorum virorum actiones, invidiæ atque calumniæ adhibentur: nempe ab ejusmodi hominibus, qui, cum ipsi bonorum consilio, non per imperitiam atque imprudentiam, prorsus impotes existant,

istant, aliorum recte factis denigrandis, improbum certe laborem addicunt. Cui rei cum occasionem passim præbeat necessitas, Morosos Ægros peculiaribus methodis atque modis tractandi, aut difficillimos exitus Artis iustæ experiendi, placuit SPECIMINIS INAUGURALIS Thema capeßere hanc ipsam iustæ Artis circa MOROSOS ÆGROS difficultatem, & necessariam in ejusmodi casu singularem prudentiam & dexteritatem. Quam rem, dum quanta fieri poterit brevitæte, explanare aggredimur, Divinam Sapientiam Præsidem implo-ramus, ut tam evidentem veritatem, quam optatam ad Artis usum utilitatem, assequi, nobis clementissime largiatur.

I.

MECHANICAS Artes, ignobiliores, adeoq; etiam *illiberales*, censere, iisq; *liberales*, tanquam nobiliores, anteponere, imo opponere, antiquus jam mos obtinuit, ex eo imprimis, quod *Mechanicæ* Artes, per subjectorum in quæ exercentur, simpliciorum passionem, minus sapientiæ atq; prudentiæ requirant, quam alteræ illæ, quæ sine peculiari *judicio* nunquam exerceri possunt. Nempe talibus subjectis adhibendæ, quæ propriam quandam *activitatem*, imo ut vulgo loquuntur, *reactionem*, complexa, *judicium* proinde Artificis singulare postulant, ut e mediis, tanquam *refracta-rie* materiæ difficultatibus, prudenter ad suum scopum & optatum effectum, materias tales traducat, & optatis usibus illas accommodet, qualibus per se ipsæ nunquam inservituræ essent.

II.

Vix autem ulla alia liberalis Ars, tanta difficultate, & proinde iustæ dignitate, hoc intuitu claret, quam *Medica*; utpote adeo *synergon* seu cooperans subjectum, nempe corpus humanum *vivum*, respiciens, ut, exceptis simplicibus

Chirurgicis operationibus, nihil propemodum, aut sane valde parum, in hoc subjectum possit, quin conamina sua, subiecti hujus variis, imò in horas variari aptis, potestatibus, prudentissime accommodare necesse habeat.

III.

Quã in re, sed tamen prudenter intelligenda atque æstimanda, licet subinde ingens inveniatur præsidium; aded, ut etiam ipsa Ars non rarò ne quidem necessaria agnoscere possit sua *auxilia*, sed in *solis consiliis* acquiescere possit: occurrunt tamen etiam ejusmodi casus sæpe numero, ubi actiones illæ, seu *potestates activæ*, prorsus in transversum actæ, exquisitam scientiam & prudentiam postulant, quatenus & quomodo, non simpliciter cohiberi atque opprimi, sed *coerceri* tantum, intra legitimos limites retineri, & in bonam viam reduci, debeant atque possint. Siquidem sæpe numero, nimio certe sæpius, quam vere contrarius eventus, contingit, ut conatus ille *proprie activitatis, in genere*, nequaquam malus sit, aut utilitate insigni careat; sed *quantitate* solum, aut *tempore* justo, aut *loco* commodo, aberret: quibus conditionibus non satis rectè intellectis atque æstimatis, si Ars simpliciter & uno impetu, *obstare* magis, quam *occurrere*, sui officii ducat, non modo contra prudentiam, & in hoc genere *rectam rationem*, impingit, sed etiam effectum perpetrat, a vero atque justo suo scopo prorsus in diuersam aberrantem. Cuius rei ut unum solum, idque simplicitate sua evidentius, exemplum allegemus, fluxus *Lachryarum* intemperantior, quas non subinde anomalias objicit Artifici; primò in dignoscendo, quousque revera *urgentis* symptomatis æstimationem mereatur, cui proinde *resistere*, vera *necessitas* flagitet? secundò in operando, ne remediis *adstringentibus*, importuniori malo *presentioribus* destinandis, ingens illud periculum, repente & penitus *supprimendi* hujus fluxus, certius introducatur &c.

IV.

Hæc cum ita omnino se habeant, nemo æquus arbiter non

non intelligit, quanto plus *prudentiæ* opus sit, ad recte intelligendos, & perite administrandos atque regendos, quin velut manu ducendos, *actus* hos *spontaneos*, in corpore *vivo*, quatenus tali, fieri felitos. Ut videlicet illi non solum, (qui fundus esset variorum pessimorum eventuum,) non *negligantur*; sed etiam, optime cogniti, præsertim si minus *ordinate & tranquille* procedant, modeste atque *dextre* in viam reducantur: imo quod plus est, quam diu satis ordinatè procedunt, non temere, *intempestiva* & perversa arte, obturbentur.

V.

Quid, quod etiam ipsarum *matarum* prudentissima æstimatione passim opus est; quando illæ ad motus expurgatorios recte *mature* & bene dispositæ sint. Quo in genere doctrina de *secessione humorum*, veteribus, inde ab ipso *Hippocrate*, sub nomine *coctionum*, tam graviter commendata, tam scientiam plenam, quam prudentiam peritam, Artificis, non excitare magis, quam exercere, potest. Ne videlicet etiam in hoc genere, a quibuslibet aliis, quin potius alienis, circumstantiis, se induci patiantur, ad aliquid *immature* molendum, & contra vera prima principia *mechanica*, materię nondum recte *mobili*, motum adhibendum. Quandoquidem ab hoc errore, non solum nihil ad spem justam decenter obtinetur & perficitur; sed etiam, quod maximam attentionem ad se vocat, certo certius meliores adhuc & tranquilliores processūs, *spontaneorum* illorum *natura* motuum & conatum, quin ipsam promptitudinem & *alacritatem* ad illos recte continuandos, facile graviter obturbat.

VI.

Ex his considerationibus cum satis evidenter diluceat, quam arctis limitibus, *synergia* illa subiecti hujus, corporis inquam animalis *vivi*, medicam Artē circumscribat nemo sapiens insignem difficultatem inveniet, ad comprehendendum, unde anceps subinde eventus, efficacię Artē impendat. Quando nempe vel ipsa *copia* materię, Mecha-

chanicæ dispositioni *viarum*, ad *satis tempestivos* motus, præcellit; vel nimia *tenuitas*, cum magna *activitate* conspirans, *secretorias* semotiones sive sequestrationes, eludit: vel firmitior aut penitior ejus *nexus* cum bonis humoribus, *satis tempestivam secessionem*, adeoque justam dispositionem ad *sequestratum iri*, justo diutius moratur, & prius *corruptionem* illis inducit, quam ab ipsis avelli possit: aut denique *motus* illi *spontanei synergici, trepidè, tergiversanter, confusè, præpostere, intempestivè*, exercentur: cui postremæ imprimis rei, tam *congenitæ* quam *adsuefactæ* variationes, actionum illarum spontaneorum motoriarum, aut accidentales interpellationes, ex irregulari usu & concursu rerum *non-naturalium*, multiplex & profundum fundamentum substernunt.

VII.

Tanta certe est, a tot & tanti ponderis, circumstantiis, difficultas, quæ *Artem Medicam* circumsternit; & proinde magnam & multiplicem, tam scientiam, quam prudentiam requirit; non solum ad opem artificiosam ferendam, & rectè atque ordinate administrandam: sed etiam ad *Prognosis* scite & peritè formandam, sicubi periculosa illæ aberrationes *materiarum*, & spontaneorum illorum *motuum*, eo prolapsæ fuerint, ut in solius *Artis* concursu, sufficiens præsidium sperare, minus integrum existat. Unde certe *Prognosis Medica* tale est studium, quod summo jure diligentius excoli mereretur; quandoquidem ex hujus veracibus effectis, *Artis* certitudini non minor splendor atque gloria affulget, quam e felicibus, ubi locum inveniunt, sanationibus artificiosis.

VIII.

Quamvis autem allegatæ hæc circumscriptiones *Artis*, affatim difficultatum indicent & involvant; nondum tamen hic subsistit universum illarum agmen, quin adhuc supersit decumanus quidam fluctus, qui sæpe numero etiam *vigilem*, & de reliquo satis peritè gubernatorem, valdè fatigare, imò vel plane a clavo excutere possit. Est hic non tam *in corpore*

re immediate, aut *actionibus* illis spontaneis *synergicis*, directe, fundata, resistentia; quam a *voluntate* ægrorum refractaria, partim in *motu* corporis, partim in *consilia* & *auxilia* Artis, redundans turbatio. MOROSITATEM appellant Latini; non a græco vocabulo, *stultitiam*, aut *stupiditatem* designante: sed a latina voce, *moris*, sumta derivatione: ita ut *morosus*, *immorigerum*, *refractarium*, *obstinatum*, certiore sensu innuat: quod Germani apposite, voculâ *Eigensinn*, *Eigensinnigkeit*, designant. Nempe talis animi habitus, qui suis magis propositis insistere, quam melioribus consiliis, animum submittere, Ægrum inducit: unde *consilia* & *auxilia*, vel in totum aspernatur, vel eousque remoratur, donec tandem sero defectum suum agnoscendo, minus jam gratum, aut minus plenum, aut plane etiam nullum amplius, auxili-um, ab Arte experiri aut expectare sit integrum.

IX.

Jam, cum hujusmodi *obstinatio* animi, vix in simplicioris conditionis homines cadat; opimioris autem hominibus admodum familiaris existat: quin etiam magnæ parti *muliebris* sexus usitata, *teneriori* autem ætati etiam quasi propria sit: non potest hinc aliter fieri, quin difficultates ab hac pul-lulantes, Medicam praxin profitentibus sæpe numero nego-tium facessant. Tanto magis, cum fere opimioris condi-tionis homines, & primò omnium, & magis sollicitè, Medi-cum quarant, quam tenuioris fortunæ turma; & insuper, tanquam honoris causa, *obsequia* potius, quam *officia*, a Me-dico expectent: imprimis si hic modestiam potius, quam ar-rogantiam, in conversatione sua prodit: aut ad minimum nondum qualicunque dexteritatis suæ existimatione, aucto-ritatem quandam tueri valet, vel denique remonstrationibus non nimium speculativis, *necessitatem* obsequii ægris talibus persuadere, impos existit.

X.

Ut autem ad rem ipsam accedamus, & in quonam *Moro-sitas* ægrorum fundetur, propius collustremus, atque in com-

modos ejus effectus ostendamus; de *Subje&is* ipsi verbum modo diximus, & possumus hanc rem velut una delineatione comple&ti, dicendo, quod imprimis illi *ægrî morosi* esse soleant, qui vel *physicam*, sensuum, vel *moralem*, existimationis, aut opinionis de se ipsis, ataxiam fovent. Ubi ad priorem Classẽ spectat, *saporum & odorum*, tum etiam qualiumcunque *dolorum*, quin ipsius longioris *durationis* ægritudinum, *impatientia*; posterior autem, per se satis claret, quando varii homines, præcipue tamen plebeji, plus sibi, quam necesse esset, tribuentes, officio Medici hoc adscribunt, ut non solum quam *commodissime*, sed vel *omnino jucundè*, simul tamen *civissimè*, morbos ipsorum exturbet, & illos integræ sanitati restituat: eousque, ut etiam sibi persuadeant, esse hoc ipsum proprium potius Artis officium, quam præcipuum artificium; unde ne quidem aliquid artis dignitati, aut Artificis dexteritati, vel in hoc, vel in univervo *sanationis* negotio, tribuunt, si omnia non solum recte atque prospere, sed etiam satis commode, gesta fuerint; sed unice, si quid in his rebus difficilius procedere contingat, Artificis defectibus illud adscribunt, & libere succensent. Si quod interim *constitutum* aut *remedium* ab alio, artem medicam non professo, ipsis suadeatur, non modo creduli, & ad stuporem morigeri, sed etiam, si qualiscunque, imo manifesto *æquivocus*, effectus inde appareat, circa laudem talium rerum adeo intemperantes, ut vel miraculorum dignitatem ejusmodi affanis asserere nihil dubitent.

XI.

Objectum circa quod *Morositas* agrorum occupatur, constituit vel ipsa *ægritudo*, vel *medicatio & remedia*. *Morbis* inquam in genere, quod non *ægrî*, sed *sani* esse vellent; deinde genius morbi, tam *incommodis sensationibus*, quam ipsa *duratione*, molestus: nedum *periculi*, sive vero metu, sive sollicitudine terribiliore, minax. *Medicatio*, partim *methodum & regimina* involvit, partim *medicamentorum crases atque formulas*; dum qualicunque necessitati *semperantia* atque

que *continentiæ*, animum submittere, grave videtur: aut *sapor*, *odor*, *moles*, quin sæpe numero sola *consistentia*, formulæ remediõrum, non tantum displicet, sed sæpe numero in solidum fastiditur & respuitur. Unde his *dulcia*, illis *acida*, plurimis *amara*, aliquibus quolibet modo *odorata*, multis *pulverulenta*, quibusdam *pilularis* forma, fastidium affert, atque displicet; aliquibus *minores* doses, *fortioris* effectus, aut *chymicæ* præparationis opinione, suspectæ sunt; pluribus diffusiores formulæ, largioribus haustibus, aut amplioribus deglutitionibus, molestiam faciunt: multis displicet *continuatio* iusta unius remedii: aliis, quamvis aliquando non sine causa, *innovationes* & multiplicationes remediõrum, suspicionem movent: iterum alii *inquieti* sunt, nisi *sæpe* & *multum* offerendo, diligentiam suam atque vigilantiam ostendere videatur Medicus: & quæ alia adducere possemus.

XII.

Sunt hæcenus dictæ, velut *internæ* magis *causæ Morositas* ægrorum; *externæ* concurrunt, primo, intuitu *Medici*, si parum *fiduciæ* in illo collocat æger; sive nulla probabili, sive qualicumque veriore, causa: ubi utique mores & vivendi rationes, aliquando culpam habent, intuitu *sobrietatis*, *justæ vigilantie*, & *debitæ diligentie*, in explorando ægri statu. Quamvis ex adverso non paucos ægros etiam illud *morosus* reddat, aut conferret, si Medicus inutili, & reliquis suis aliorumque ægrorum rebus noxia, assiduitate, ipsis non præsto sit, unde negligentiam ipsi adscribunt, *er achte des Patienten nicht, forge nicht genug vor ihn ic.* Et percellit subinde in hoc genere ægrorum talium animum, si non quoties ipsos visitat Medicus, *pulsum* exploret, *urinam* inspiciat, *querimoniis* illorum indoleat &c.

XIII.

Porrò, alibi provocat, alibi fovet, *Morositatem* illam, aliorum consultorum, aliquando vanitas, non rarò etiam malicia; qui, quicquid præfens Medicus suadet aut præscribit, fugillant, commodiora, imo meliora, pollicentur, aut exemplis

plis in præjudicium præsentium rerum allegandis facundi sunt. Ubi notissima est steriliū aliquorum medicastro- rum imprudentia & impudentia, qui, quando semel fortè morbum aliquem, tota æquivoca sua curatione, profecuti sunt, in plebeis, exquisitè patientibus, parum aut nihil querulis, abstinentibus, & robore corporis atque indolis pollentibus, ægris, exemplum tale instar omnium, occinunt, & ex illo totam historiam Medicam fabricari parati sunt: adeoque ignari prorsus, ut Galli vocant, majoris mundi, vix animo concipiunt, vel aliter se habere posse *morbum*, vel aliter gerere *ægrōs*, quam in suo exemplo observasse, & per otium quod ipsis faver, in subsidium stupidæ memoriæ, scripto annotasse, invenerunt. Quæ impotentia, licet nota satis atque popularis sit, minime tamen raro occasionem præbet fovendæ ægrorum variorum *Morositati*. Neque vero silentio prætereunda venit ipsorum ægrorum *imprudentia*, qui subinde *eundem* morbum, jam *semel*, imo *iterum*, quin *sepius* experti; & temporariis, aut palliatis artificiis, ab illo tantisper revocati, si quis Medicus, verum fundamentum morbi, & solidæ percuracionis, cordi habens, illos altiore medicatione aggrediatur, hujus impatientes, pristini artificii, non magis velocitatem, quam felicitatem, huic exprobrant.

XIV.

Fas est, inter *externas* & *occasionales* causas *Morositatis* ægrorum, connumerare, quamvis, sano sensu, ad modo dictam pertinentem, *Corruptionem* morborum; quando nempe illi, minus convenientibus medicationibus in transversum acti, a reliqua sua sinceriore indole plurimum deflectunt, & non solum longe *contumaciores* evadunt, sed etiam alia *se- de*, in alia *regione* corporis, occupata, vel Medicis harum rerum non satis pericis, nedum ægris, crucem figunt, & *contumacie* suæ ignaris, tanto majorem *impatientiam* obijciunt: ut propterea, Medici & remediorum pertæsi, *morosos* se exhibeant. Quotusquisque enim æger, ne dicam Medicus, *Metaschematismi* morborum veritatem, & tanto minus causas

fas & connexionem . assequi, satis patientem sese præbet. Dum interim his considerationibus neglectis, *complicari* atque *implicari* hujusmodi affectus, longe aliam tractandi methodum postulant, quam simpliciorum & magis directum ortum agnoscunt, sæpe numero longe *aliud perisam* mendi methodum postulant. Quam non intelligentes ægri, imo ipsi ejusmodi triviales Panurgi Practici, non solum theoreticè disputant, quid vero hoc vel illud remedii genus, ad rem præsentem facere possit? sed etiam illi, practicè, eo ipso difficiliore sese præbent, ad obsequium præstandum. Unde in hodierna ignorantia veræ indolis atque profundæ scaturiginis, præsertim *Chronicorum* morborum, vel per triviam audiuntur inconditæ illæ quæstiones, *was kan oder soll das Ader-oder Blutlassen hierzu thun?* imo, quod stolidi, præter expectationem, homines, præter omnem rationem eloqui solent: *mit Aderlassen wird diese oder jene Kranckheit nicht gehoben.* Dum interim ex ejusmodi ignorantia necessitæ *subordinationis* atque *conspirationis* salutarium remedium, ad verum *fundamentum* solidæ curationis pertinentium, *Morostas* ægrorum, alibi excitatur, alibi confirmatur: atque interim, quando per hanc culpam, legitima fundamentalis medicatio, optatum suum finem assequi impeditur, ipsi illi, qui perveris suis interpellationibus, Idamni hujus culpam meruerunt subire, e reis accusatores facti, invidas & infidas illas suas interlocutiones, ex eo ipso malitiose sustentant, *da sehe man ja, daß dergleichen Beginnen nichts zur Sache habe thun können ic.*

XV.

Nempe effectus & eventus hujusmodi *morostatis* ægrorum, iterum ad antedictas tribus redeunt, ut ante omnia *ægris* ipsis, deinde *Medicis* quantumcunque rationalibus & peritis, cum arte sua, & quantumlibet bonis remediis, damnum afferant: inscitia vero aut malitiæ improborum consultorum, prætextum nequam præfagiorum præbeant, *das hätten sie*

ſie wohl zuvor geſehen und geſagt, daß der Sache durch der-
gleichen Mittel nicht abzuhelfen ſeyn würde.

XVI.

Nempe, porro, *effectus morofitatis* agrorum, latum uti-
que campum aperit *calumnie* invidorum & inſidioſorum;
quando inſolidum imprudentes, & manifeſto inadverten-
tes, manifeſtarum ejuſmodi gravisſimarum difficultatum, &
operofiſſimarum præcautionum, prudentium & rerum ſua-
rum diligentiffime fatagentium Medicorum, ſcitiffimas &
vigilantiſſimas *præcautiones*, in calumnie materiæ rapi-
unt; & quæ, pro ſubſtrata materiæ neceſſitate, ut vulgo lo-
quuntur, provisionaliter, & *in omnem eventum*, præſcripta
fuere, tanquam actu uſurpata aut uſurpanda, exaggerant &
traducunt: ne quidem diſſimulantes, aut ad minimum ſtu-
pidè ignorantès, quod in ejuſmodi caſibus, omnibus *oppor-
tunitatibus* invigilare, & proinde in *anteceſſum*, ſarragine
aliqua inſtructum eſſe, conſultum ſit, ſicubi forte, e pluribus
præſiis, uni aut alteri juſtus aditus concedatur. Sicut et-
iam naturali ſimplicitati conſonam illam rationem, iſdem
malignis ſuis interpretationibus non accommodant; nem-
pe, dum, *qui non poteſt quæ vult, velle debet quæ poteſt*;
malitioſe interpretando, quod dum ejuſmodi medicatione
nequaquam aſſequi licuerit omnia, quæ Medicus cordatus
quam maxime *voluiffet*; etiam omnino *nihil* aſſequi inte-
grum fuerit, etiam illorum, quæ ſaltem poterant, dum non
potuerant omnia, quæ debuerant &c.

XVII.

Interim ſubest adhuc effectus omnino etiam *laudabilis*,
& multis modis *uulis*, hujusmodi *morofitati* & pejoribus
modo citatis ejuſdem communioribus effectibus: modo Me-
dicus cordatus, rerum ſuarum rectè gnarus atque gnauus,
virtutem, quod ad virtutes pertinet, in *habitu prædicum*
deduxerit, *patientiam*. Ita enim certe res eſt, quæ quem-
libet vere cordatum virum juſtiſſima *æotrapiæia* conſolari
poſſit, ſi conſiliorum ſuorum juſte tenax, neglectis illorum
dere-

deteriores eventus *prædicere* non oblitus, cum tempore eventus tales experiri cœperit. Feliciter, si *salutaris* effectus, *prædictiones* ejus tandem confirmaverit. Non infeliciter, si *neglectorum* consiliorum tristiora *præfagia*, effectum suum sortita, ad illas, licet tunc temporis miserabiles, recordationes atque confessiones ægrum adegerint, dieses hat mir jener ehliche Mann lange vorher gesagt / hätte ich ihm nur gefolget, ich wäre in diesen Zustand nicht gerathen, *re. sed* certe opus hic est *patientia*, juxta tritum illud Germanorum, gut Ding will weise haben: & profecto non solum decem, sed vel bis decem anni *patientia*, non male collocatæ censendæ sunt, si non ad *Artificis*, tamen ad *artis* veritatem, aliquando etiam ad *posteritatem* confirmandam atque *stabiliendam*. Unde recte Germani nostri: es ist nichts so böse, es ist zu etwas gut.

XVIII.

Ut *Medico*, nempe toti *præctico*, scopo, Thema nostrum accommodemus, progredimur ad illam Tituli nostri partem, qua *morosos* ægros, *prudentiam* Medici non solum *fatigare*, sed etiam *flagitare*, monuimus. De *fatigatione* nihil attinet *prolixiores* esse; intelligunt enim omnes, non penitus ad *plebejam* *foecordiam* atque *negligentiam* nati & formati animi, quam *molestum* sit *honestæ* indoli, *querimonias*, bonorum de reliquo, atque *honestissimorum* ægrorum, sed *Morosiæ* aliqua *impeditorum*, audire; dum *finem* quidem, *salutarem* medicationem, vellent, *media* vero ad illum *finem* ducentia, velle, neque *compelli*, neque *persuaderi* possunt. Ubi longe certe absunt *miseri* illi per *soninia* *Præctici*, qui totos *Catalogos*, inanium ut plurimum & *inertium* *remediorum*, per *digitos* enumerare parati, cum omni illa sua *stentoria* *farragine*, tanto minus *aditum* invenire possent, quanto plus *præfidiorum* suorum, cum *supercilio* *fastidientibus*, enarrare susceperent. Unde *raros* propemodum *morosos* invenit, D.D. *Præsidis* proverbium: Wenig, nur das recte. Certe enim, si reliquus hujusmodi *miserabilium* non *pragmaticorum* *Præcticorum* *stupor* abesset, *utilissime* illis com-

commendari posset illud Comici: *tu si hic esses, aliter sen-
res.* XIX.

Interim, est utique tanti, nempe magnum operæ pre-
tium, ut *fatigatus* quantumlibet ejusmodi *morositate* ægro-
rum, non *desugetur*; sed memor justè tenacis consilii, &
constantia, nihil a proposito bene fundato sese dimoveri pa-
tietur: habebit inde tam scientiæ quam conscientia solati-
um; & propitiis fati, etiam subinde testimonium, salutari-
præfagii, dummodo expectare patienter illud malit, quam
anticipando exigere. Ante omnia vero adversus calumni-
am malevolorum atque malignorum, opponere, sed certe
præctico habitu, discat, illam divinorum vindictarum *invigil-*
are; ju seiner Zeit &c. Devt. 32. v. 35.

XX.

Innuimus autem etiam, neque vero sine causa, quod
Morositas talis ægorum, etiam consilium prudens Medici
flagitet. Ubi nempe *prudencia* omnino locum habet, ne
ægrum *morositas*, etiam Medicum in eundem affectum dedu-
cat. Quamvis enim, occupato imprimis, & multa cura co-
piosioris praxeos distracto, Medico, non injuria bilem mo-
vere possit, imprimis ejusmodi subinde hominum, *Morositas*,
qui per reliquam vitæ suæ conditionem, à delicatis ejus-
modi serupulis teneriorum capitum, merito abstinere de-
berent; quamdiu tamen spes est, amica potius ratione, sive
persuadendo, sive gratificando, difficultatibus illis consulen-
di, non modo ad gratificandum non *morosum* se præbebit
prudens Medicus: verum etiam, ubi gratificatio locum
non invenit, primo loco serias remonstraciones necessitatis
in usum trahet, postremo vero loco, severas & minaces de-
nunciaciones reservabit.

XXI.

Quamvis enim satis manifestum esse possit, quod non
solum patientiam Medici quantumlibet, gravissimè tentare
possint, partim sine omni manifesta causa delicatæ tales ob-
stinaciones trivialium ægorum; partim temporis *factura*,
fri-

frivolis ejusmodi causationibus expugnandis impendendi, & utilioribus, neque minus necessariis apud alios ægros, occupationibus detrahendi: quin etiam illud impatientem reddere possit Medicum quod sine effectu optato ejusmodi ægris assistens, triviali illi calumniæ certissime se exponat, quod in ipso ad talem morbum nihil fuerit præsidii: adeo, ut si integrum sit honesta excusatione, mature ab ejusmodi consultationibus penitus sese liberare, nemo vir bonus, atque prudens talium rerum, honesto Medico illud vitio vertere possit. Tamen, cum etiam Medicus *conscientiæ* suæ rationem habere debeat, ita simpliciter *deserere* ægrum, in defectu alterius, aut morali certitudine deterioris, consilii quærendi, *prudentem* utique sese gerere etiam obstrictus est Medicus, ne *morositas* ægri, quamdiu usquam spes est salutaris usus, patientiam suam expugnet. Interim nemo etiam vere & honeste prudens, vitio vertere poterit Medico, si illa prudentia utatur, ut graves ejusmodi remoras, felicitati consiliorum suorum obnitentes, non eodem religioso silentio involvat, quo alios corporis ægrorum defectus reticere, honestas suadet, imo exigit; idque maxime propterea, ut calumniæ usitatæ occasionem præripiat, & tam fonticam causam minus felicitis efficaciam artis suæ, æquioribus arbitris cognitam reddat.

X XII.

Ut enim solum aliqua hujusmodi casuum exempla proferamus, *infantes* quidem præsertim *excessu* omnis indulgentiæ emollitos, ab omni remedio *pharmaceutico*, quod non solum *gustum* aut *olfactum*, sed planè tactum nudum linguæ, (absolute *inspidorum pulverum* exemplo) tangat, ita obstinate se subtrahere, ut via nulla suppetat ipsos fallendi; violentius autem ingerendo, præsertim jam *trimos* aut *quartimos*, eo indignationis prolabi, ut vel gravioris reliquo morbo mali superventuri periculum metuendum sit, non est adeo mirum, nec proinde etiam æque rarum aut infolium. At verò *adultos*, de cetero discretæ prudentiæ satis conspicuos,

C

cuos,

cuos, & inesculentis atque potulentis, quorumlibet sapo-
rum & odorum amatores, adversus quemlibet *saporem*, *odo-
rem*, imo ullum *sensum* remedium *pharmaceuticorum*, sim-
pliciter propterea, quia *medicamenta* sunt, ita *obstinatissime*
abhorre posse, ut etiam in firmâ persuasione periculi mor-
tis instantis, talium usus ipsis nunquam persuaderi possit; quis
crederet? Interim si ejusmodi exempla sistant ægri, per con-
ditiones rerum humanarum plurimum considerationis pro-
merentes, infensatorum quidem hominum prompta est ca-
lumnia, defectum obtinendarum felicium curationum, Me-
dici imperitiæ imputans: dum interim hic, inter exquisitis-
simum & anxium desiderium, ægro suo quolibet modo con-
sulendi, tantum vigilantia, sollicitudinis, prudentia, exer-
cet, quantum pessimis ejusmodi censoribus, ne in mentem
quidem, nedum unquam in intellectum, venire potest. Lon-
ge ibi absunt, non solum *occultationes* quorumcunque reme-
diorum, etiam nullo *sapore* perceptibilem, sed *consistentia*
tantum pulverulenta, quantumcunque etiam tenera, vel *visu*,
distinguentur, vel *linguæ tactu*, & qualicunque *asperita-
te* se prodentium: dum communiter sic affecti ægri, singula-
rem plane vigilantiam ad sentiendum, & energiam sensus, o-
stendunt. Tanto magis autem a scopo aberrant inanes illæ
gratiæ, quæ ab odoribus aromaticis, aut Moschatis atque
Ambratis, sperantur: dum non tam *saporis* aut *odoris*, sed
medicamenti, quatenus *medicamentum* audit, fastidium, hic
fundamentum constituit. Unde contrarium communiter
conceptæ spei hinc resultat, ut potius hoc ipso æger certus
reddatur, adesse *medicamentum*. Enim verò rarior qui-
dem, propitiis fatis, est hujusmodi aversio atque obstinatio;
interim ubi utique occurrit, tanto magis exercet pruden-
tiam Medici, quanto plus momenti in ejusmodi ægris posi-
tum agnoscitur, & ab omnibus assistentibus atque attinenti-
bus, non solum morbo ipsi, quod proprie artis medicæ *est*,
remedium, sed etiam quod medicæ artis ambitum passim
transcendit, reliquum artificium exigitur, quo *morosam*
hanc

hanc ægri renitentiam, vel ipsam quoque ad sanam rationem reducat, vel utique ita fallat, ut & ægri *morositati* nihil debeat, & tamen interim necessitati debitæ medicationis, ex sese satisfiat: idque à Medico efflagitur, imo vel tali ratione exigitur, ut vel imperitiæ reus fiat, si profiteatur, se inconditis hujusmodi postulatis satisfaciendi minus compotem existere.

XXIII.

Quantum autem sollicitudinis atque tædii justissimi, difficultas hujus ordinis objicere possit Medico, comparere poterit e specialiori exemplo. „Fœmina natalium splendore prælustris, in successum abortiendi devoluta erat, tam certum, quam continuum; siquidem quater omnino deinceps, qualibet vice duodecima septimana, conceptum iterum elidebat. Aversabatur autem formam pulverulentam, constantissime, absolutissime verò pilularem. Præscribentur, non solum a Medico ordinario, sed etiam in societatem accito subsidiario, quæcunque ad hujusmodi casus, quantislibet laudibus efferi solent, sub liquidis formulis, sed omnia incassum. Supererat remedium certæ, plus quam ullum aliud, efficacix, numerosa constanti experientia jam tum quoque satis celebre. Sed quod in pilulari forma respueretur, in dissoluta vero formula, amarities quidem non æstimaretur, qualiscunque vero pulverulentæ consistentiæ sensus, non posset auferi, non poterat remedium locum optatum invenire. Erat autem insuper consideratu dignum, quod dicta Matrona, reliquis moribus optimis & mansuetissimis conspicua, alias jam aliquoties consensisset, ad capiendum pulverulentæ consistentiæ experimentum; sed deglutitum licet, quin vel per horæ quadrantem retentum, insuper vix X. grana transcendentem pulverillum absorbentem, nihilominus adhuc superveniente vomitu rejiciendo, fidem fecisset, quod altior, quam simpliciter *morosa*, aversio, remediis pulverulentum quidquam sapientibus, aditum in solidum præcluderet. Bono interim,

fato

„fato accidebat, ut Medicus ordinarius, decima jam septi-
 „mana, cujus pedissequa alterna, nempe duodecima, quar-
 „tus ille abortus iterum timebatur, conspiceret Matronam,
 „e fatis capaci capsula, quam scatulam vulgo vocant, capi-
 „entem, fatis cumulatam latioris cultri cuspidem plenam,
 „albi pulveris; & quidem ita sicca forma, licet cum aliqua-
 „li gestu fastidii, deglutientem. Pro liberali libertate in-
 „terroganti, num saccharum forte esset ille pulvis, subri-
 „dendo respondebatur, non saccharum, sed domesticum me-
 „dicamentum existere, à scemina Matronæ familie accensa,
 „intritum, è creta, oculis cancri, Nuce moschata, & modi-
 „co saccharo formatum: idque ad retundendam Sodam seu
 „ventriculi ardorem, uti necessarium sibi visum, ita effectum
 „approbatum. Exorabat sibi Medicus eandem facilitatem,
 „si in posterum pulverulenta formula majori necessitati oc-
 „currere, opus foret; quæ non solum promittebatur, sed
 „etiam redeunte stato tempore abortu, fideliter præstita, il-
 „lum exoptatissimum effectum præbebat, ut antedicto medi-
 „camento in liquidam formam reducto, in superabilibus hu-
 „cusque difficultatibus uteri ita feliciter satisfaceret, ut sta-
 „tim altero mense iterum facto conceptu, imprægnationis
 „atque graviditatis universus successus tranquillissime pro-
 „grediens, partum legitimum attingeret, filia, Celsam illam
 „familiam hodie dum, qui circiter vigesimus tertius est an-
 „nus, condecorantis. Quæ interim *Morostas*, si statim pri-
 „mi abortus tempore, suadendo, præmonstrando, imo rogan-
 „do, flecti potuisset, morali certitudine præoccupatus fuisset
 „totus ille successus, ter recurrentis parvis infelicis eventus,
 „& de numero in numerum gravius & periculosius Matro-
 „nam enervantium symptomatum.

XXIV.

Ita quoque tetigit historiam huc facientem, D. D. *Præ-
 ses, Dissertatione de Flatulentia*, quam brevibus huc refer-
 „re erit integrum. Vir jam ab octodecim annis Hæmorrhoi-
 „dum quasi perpetuo fluxu exercitus, & innumeris prope-
 „mo

modum variorum Pharmacorum irritis tentaminibus, tam,
 in varias valetudinis ataxias, quam, uti solet, summam sen-
 sibilitatem coniectus, cum aliquando in spontaneum vomitum
 incidisset, (ceterum vomitus, sponte vel arte coortitus,
 quidem inde à juventute sua reminiscens,) invalescente,
 præter modum hoc conatu, & vix tandem sedato, ab illo,
 ipso temporis articulo affectum incurrit, summa non so-
 lum molestia odiosum; sed etiam, cum indies augete,
 appetitus, concoctionis atque distributionis alimentorum,
 summa perturbatione, quin veluti abolitione, summas an-
 xietates, perpetuas vertigines, scotomias, aurium tinnitus,
 atque clangores, ad quotidianum usque metum apoplecti-
 cæ Catastrophes, inducentem. Medicus circumstantias,
 morbi & investigare, & examinare atque pensitare adsuetus,
 non solum facile deprehendebat, quod omnium horum,
 symptomatum graviorum præcipuus fons, certissimus au-
 tem fomes, in ægro existat, perpetua Flatulentia, ex inferioribus
 intestinis ad ventriculum regurgitans, & dum hunc,
 obsideret, symptomata illa manifestissime exacerbans, quo-
 ties autem ructibus erumperet, sensibiliter sublevans: ab-
 unde vero etiam gnarus, quod non solum in genere, tam-
 moliminibus longinquioribus, quam propioribus motibus,
 hæmorrhoidalibus obnoxii, tanquam per essentiam hujus,
 affectus, flatulentia admodum expositi vivant; sed & hic,
 æger, dudum ante posteriorem hanc turbationem, flatibus,
 sed tunc quidem plus minus commode atque facile decedentibus,
 familiariter affici sivevisset: facta curiosiore inter-
 rogatione, certus reddebatur, quod ab ipsis horis enormis,
 illius & refractarii numerosissimi tonatus vomendi, nempe,
 profundo motu peristaltico ab inferioribus ad superiora,
 inflexo, ne unus amplius status deorsum ægro decedat, sed,
 omnes jam, & plures quidem, per recentem atoniam, quam,
 ante hac, status, constanter & indefinenter ad ventriculum,
 redundarent, hunc obsiderent atque tenderent, & spasticos,
 morsus atque Cardialgias inducendo, tam anxias angustias,
 quam

quam vertiginosos illos consensus circa caput, formarent,,
 atque foverent. Desumebat inde indicationem, successum,,
 flatuum ad inferiora revocandi; destinabat huic fini usum
 Clysterum. Sed confandebat saluberrimum consilium,,
Morostas ægri, eo usque inexpugnabilis, ut non solum, quod,,
 vulgo in ore habent, vel mori, mavelle protestaretur; sed etiã,,
 actu, cum molestissimis his, imo magis magisque ingraves-
 centibus, symptomatibus, ultra duos menses conflictatus,,
 & vel suo ipsius præfagio, apoplectici eventus metui propi-
 us admoventi apparens, ab hac obstinatione ad auscultandum,,
 illi consilio, nullatenus revocari valeret: quantumlibet ra-
 tionibus Medici, Vir etiam de reliquo nec indoctus, neque,,
 (præter generalem obstinationis tenacitatem) imprudens,,
 tam intellectu, quam ipso sensu, suffragante, in solidum sub-
 scriberet atque consentiret. Erat certe hæc *Morostas*, non,,
 ipsi solum ægro damnosa, sed Medico etiam ita mole-
 sta, ut, quod prompti hujus atque præsentanei remedii ope,,
 intra brevissimum tempus, morali certitudine præstari po-
 tuisset, nullis decantatis Carminativis, Tonicis, Roboran-
 tibus, & Subadstringentibus, imo ne ipsa quidem laxatione,,
 cum epicrasi, e vulgo deprædicatis speciebus, eousque so-
 lum perfici valeret, ut vel ad ullum sensum, proventus fla-
 tuum imminueretur, vel motus eorundem a superioribus,,
 versus inferiora, ullius unius status justo tali progressu, ob-
 sequeretur: donec tandem, ne quidem adhuc illo tempore,
 talem fiduciam promereri visæ, Pill. Balsamicæ, spem qua-
 lem unquam ita anteverterent, ut pauciorum dierum de-
 cursu, quam sub aliorum decantatorum remediorum ir-
 ritis tentaminibus septimanæ effluerant, reducto ad,
 inferiora flatuum motu atque exitu, omnia illa incommo-
 da & symptomata, ita extinguerent, ut veritas tam Patholo-
 giæ a Medico formata, quam Therapiæ superstruendæ so-
 lida ratio, velut in ipsos sensus incurreret. „

XXV.

Quemadmodum autem in numerosiore praxi versan-
 tibus

tibus, similium exemplorum farrago nunquam deest; præcipue tamen si praxis illorum circa ejusmodi ægros occupata est, qui a, laudabili in hoc genere, plebejorum simplicitate ac obedientia, alieniores esse adveverunt, & quam sibi sumunt, a Medico etiam tribuendam esse indulgentiam, interpretantur: ita sciunt tamen etiam iidem tales Practici, quantum indies, tam patientiam quam prudentiam Artificis, *fatigare* possit hujusmodi *Morosisas*. A qua nempe, ipso usu confirmata, scientia atque prudentia, longe adhuc absunt, speculativi illi, qui mente solum praxin comminiscuntur, & vel qualibet formula, vel quolibet remediorum apparatu, & promptissime, & certissime, quicquid ex usu sit, abunde præstari & absolvi posse, sibi fingunt: in eo interim peritiores atque cautiores alicuique antevertentes, quod, si deinde in re gerenda, omnes illæ non solum spes, sed etiam frivole pollicitationes, ad nihilum redigantur, imprudentiam impudentia sublevent: in eo solo felices futuri, si ita discere valerent, in posterum, ad minimum magis magisque, cautius mercari.

XXVI.

Interim potest utique, imo debet, prudenter suorum rerum satagentes Practicos, etiam eventuum talium familiaris occurfus, excitare, ut *prudente* dexteritate, difficultati hujusmodi, non *succurrere* solum, sed etiam *occurrere* cordi habentes, in hunc ipsum usum mentem acuunt, & inventionibus idoneis operam navent, quibus supplere possint defectus usitatarum formularum, a quibus ægros suos abhorere, vel intelligunt, vel e familiari hujus difficultatis occurfu, expectare necesse habent. Ubi quidem in familiis, quarum curam gerere rogantur, pro tenerioris ætatis usibus, jam pridem consultum duximus, etiam cum cura svadere, ut puerilis ætas, ab ipso tempore, quo saporum averfationes ostendere solet, in mediis adhuc tranquillis rebus, ad suscipiendos, tam saporibus amaris, quam formulis pulverulentis. Ubi prioris scopo inservire potest ipsum exemplum

plum familiare, ut hi interdum vini *Abſynthii* uſu, (quæ eſt infantum promptitudo, ad imitandum,) ipſos etiam ad illud indifferenter aſſumendum adſueſciant, adeoque hoc ipſo, in neceſſitatis caſu, ad amara uſurpanda prædiſponant. Sicut etiam *Effentia Myrrha*, prudente uſu huic ætati vix unquam ſuſpecta haberi promerens, adhuc etiam fanis interdum offerenda, aut *Radicis Pimp. alb. Eff.*, aut *Succini*, imo ipſorum *Coricum Aurantior*: eſus, & quæcunque his ſimilia ſunt, eidem ſcopo inſervire poſſunt.

XXVII.

Pulverulenta remedia, infantibus ad ea difficilibus inge-
renda, quando præſertim *ſapore* non pollent, ante omnia ex-
quiſita, ut vulgus Pharmacopeorum appellat, præparatione,
nempe *comminutione tenuiſſima*, amittunt partem odioſioris
aſterioris conſiſtentia; & poſſunt etiam eo ipſo tanto com-
modius, cum aliis vehiculis, aut ſubſidiariis velamentis,
conciliari. Ubi ante omnia modicum ſacchari, non niſi ab-
ſurde formidari poteſt, ſi hujus interceſſio efficere poſſit,
ut infanti commendentur. Sicut etiam, præſertim pro no-
bilioſum aut ditiorum uſu, artificialis conditura ſubſidio,
globoſis illis feminum ſaccharatorum formulis admiſceri aut
inſpergi poſſent: quid, quod, ſed tenuiſſimis, fruſtulo panis
inſperſis, butyrum ſuper induci poteſt, aut ſimile quiddam,
quod infantes ſub tali forma eſitare amant: aut ſpiſſioribus
juſculis, ab ovo addito, aut triticeo pane incocto, aut avena
excorticata, albetibus, immiſceri queunt: aut acetofu ſuc-
co Citri, recente & nihil olido diſſoluti, (nempe *Abſorbent-*
es) vel reliquo potui miſceri, vel gratioſiore aliqua, v. g. Cin-
namomi aqua diſtemperata talis ſolutio, præberi. Sepo-
nendo undique ſuperſtitioſum illum metum, ne forte pau-
xillum ſacchari, ſi de reliquo cæptis inſervire valeret, da-
mnum aliquod portendat. Sicut omnino in pluribus caſi-
bus, ne *lactis* quidem, præcipue boni & minus aquei, ſubſi-
diarium auxilium reformidari meretur, &c.

Non parva difficultas premit pleraque *purgantia*, tene-
ræ ætati offerenda; cum paucissima horum, notabili, & plus
minus nauseo sapore destituta, inveniri possint. Quamvis
autem nemo in praxi effectivè versatus, & rerum suarum
cum omni circumspectione & attenta observatione versat-
agens, suspectum habiturus sit, usum dextrum *Mercurii*
dulcis; dummodo debite præparati, & potius propria manu,
aut in præsentia sua, in formulam deducti: tamen cum,
quam antiquiores commendant, *attractionis* nomine, ali-
quanto profundioris evacuationis provocatio, non raro uti-
lior sit, simplici velut abstersione: Mercurius dulcis au-
tem, huic magis, quam illi, quadret: restat inde experien-
da jam citata difficultas. *Passule laxantes*, præsertim diu
asservandæ, vix minùs *nauseoso* palato communiter satisfac-
iunt; sicut etiam *prunorum Decoctum* cum *foliis Sennæ*,
Syrupus Rosarum laxativus, & similia. Unde propemodum
Resina Jalappe, cum paucis *Amygdalis* in *emulsivam* formu-
lam dissoluta, dummodo optime resoluta, subinde difficulta-
tem hanc melius expedit: imprimis, si Emulsio talis, lenissi-
mo & teporem non excedente calore, in vase patulo ad spis-
situdinem siccitati propiorem, reducta, totius molis parvita-
te se commendare possit. Sicut etiam grossior rasura, (me-
diante radula, *Reibeisen*) boni *Rhabarbari*, per plusculas ho-
ras cerevisiario potui imposita, post repetitas agitationes fa-
cile subsidens, ad moderatam laxationem non inutilis est: i-
mo & Radix *Ebuli*, commo dissimilis foret huic scopo, nisi satis
vegeta ipsius efficacia efficeret, ut cuilibet, non satis provido
atque circumspecto Artifici, ita promiscue permitti, nedum
commendari, non possit. Quod idem etiam valet de Radi-
ce *Iridis nostratis*. *Mechoacanna* vero, nulla corruptione
adhuc alterata, aliquantò minus de reliquo sapida, ipsa quo-
que dextro usui non inepta est.

XXIX.

Supplere autem sæpe numero difficiliorem talium re-
rum usum potest usus *Clysterum*, dummodo talibus etiam
D non

non nimium refractarios se præbeant infantes; aut paulo minore difficultate pressa applicatio *suppositorii*. Sicut etiam non ita de nihilo est, externa applicatio *Unguenti de Aribanita*; dum etiam simplex inunctio abdominis, oleo Amygd. dulc., aut pinguedine anserina, ad molliendam ad minimum alvum, satis familiariter sufficit: dummodo nihil exanthematici subsit, quod tamen etiam per se largiorem expeditionem alvi, non modo non postulat, sed potius distuadet.

XXX.

Cæterum plus semel locum habuit inventio illa, ut prolixiores pulveres admodum difficulter admittentibus, magis arriserit formula *Tragematis*, cum modico *Cinnamomi*, *Cariophyllorum*, & uno vel altero semine *aromatico*, *Anisi*, *Feniculi*, ad qualemcunque saporem *gratiorem* deducti, & ea quantitate sacchari optimi, quanta ægro arrideret, distemperati: qualem vel aliquot cuspidum cultri mensura, ita etiam siccam, capessere non fastidiebant. Sicut etiam v. g. pro *absorbendi* scopo, *Mater perlarum* præparata, vix non dimidio minore mole, ejusdem ponderis quantitatem assequitur, quam *Oculi Cancrorum* præparati, aut adhuc propemodum leviores, *Ostrearum Conchæ* exquisitè tritæ. Quid vero, quod leviores hujusmodi pulveres, etiam in multo minorem molem coeunt, si cum pauca Tragacantha dissoluta impastati, & denuo exsiccati, simpliciter in mortario iterum ad debitam teneritudinem exterrantur.

XXXI.

Odores, ut in genere difficillimum est, ita suppressere, ut circa assumptionem medicamentorum in genere, *morosos* ægros satis subterfugiant atque fallant; ita ex adverso, *gratiorum* aut *ingratorum* temperamenta aliqua, adhuc non nihil facilius invenire licet. Præcipua vero commoditas in eo occurrit, quod eminentius *odorata* non adeo multa æque necessaria sint, ut illis Ars carere plane non possit. Accedit, quod impatientia *eximiorum* odorum, longe familiarius respiciat illos, qui vulgo *gratiores* judicantur; & quorum in rei veritate, non solum vix unquam, vera *necessitas*, sed etiam *verior*

terior *utilitas*, ita occurrit, ut ab illorum omissione ingens defectus arti metuendus veniat: excepto solo casu *analepticarum* formularum; utpote quæ si *Cinnamomi*, *Namphe*, *Ceraforum nigrorum*, aut jam compositas quasdam Aquas amiserint, revera penitus elumbes sentiuntur: dum interim taliū concursus, ipsa jucunditate analepsin præstare sentitur.

XXXII.

Quæ res, utut raro eximiam aliquam necessitatem involvat, utilitate tamen nequaquam in solidum contemnenda, non prorsus a prudentia Medici secludenda venit. Cujus rei ut duo saltem exempla citemus, non contemni meretur narratio plus semel repetita, *Thoneri* in Observationibus suis; quomodo gratioribus ejusmodi formulis potiunculatum seu Juleporum, prærogativam apud ægros assecutus sit, junior adhuc *Præcticus*, præ senioribus; tanto magis, cum largior additio *Acetosatis Ciri* in easdem formulas, etiam effectum meliorem ad reliquum sensum præbisset. Et recordamur merito paris eventus, ubi homini opifici, ex acuta febre epidemica decumbenti, qua nuper decesserat ejusdem uxor, præscripta erat similis potiuncula, grato sapore conspicua; quam ille, insuper a sensu virium analepsos, non solum extollebat, sed præ illa etiam contemnebat aliam, quæ ante paucos illos dies, ab altero medico, uxori defunctæ ordinata, usitatas quidem illas *Cordiales* dictas, *Borraginis* & *Buglossæ Herbarum* aquas habebat, sed de reliquo tam omnis grati odoris, quam (per superstitiosum illum metum, ne saccharum damna daret,) etiam omni sapore cassâ, insuper aliquid pulveris non satis studiose triti complexa, plebejo homini videbatur arenosæ materiæ miscelam accepisse.

XXXIII.

Qua occasione adhuc semel repetere libet, quod jam aliquoties attigimus, ne Medicum ullo modo moretur, si illo medio Morositatem ægri sui placare possit, edulcoratio formularum saccharo instruenda. Sicut enim nenia illa non aliunde ortum duxit, quam a male citato antiquorum suffragio, quod *dulcia bilem augeant*: dum hi, in illorum tem-

porum inopia atque parsi monia sacchari, *mellis* autem familiari usu, hujus quidem, (imprimis copiosioris,) turbulenter effectus, non imperite annotarunt: ita interim nulla bona consequentia, tota illa horum animadversio ad saccharum, imprimis bene depuratum, album, candidum, atque solidum, immediate transfertur. Ridicula adhuc insuper illa notâ, quod hujusmodi consistencia saccharo per *Calcem vivam* concilietur; cujus proinde sinistri effectus summo jure reformidari debeant. Quasi vero *Calx viva* alia ratione hic quicquam efficeret, quam *absorbendo* qualemcunque tartaream, in crudiore saccharo, aciditatem; quo ipso omnem, si quam post reliquam extinctionem servavisset, *causticam* efficaciam jam pridem exiit. Dum interim, quæ est rerum novarum indiscreta & ambitiosa aviditas, *Magnesium album*, etiam ad *duplicatas drachmas* præbendam, intemperanter commendant: intempestivè oblit, si modo unquam satis intellexerunt, quod pulvis hic in solidum nihil existat, quam *Calx, viva* quondam, quæ *Lixivio* terræ *nitrosæ*, cum cineribus addita, tam copiosiori nitrosi salis educationi, e terra cui immersum hæret, quam (imprimis tamen per *Alcali*) *Crystallisationi* ejus, fundamentum substernat. Unde certè subinde præstaret prudentius tam æstimare res suas, quam observare, nedum commendare alibi, alibi continere.

XXXIV.

Quamvis autem non directe & simpliciter ad nostrum Thema pertineat, tamen cum omnino illud respiciat, pro evitanda *Morosiatis* justa etiam provocatione supervacua, ad jiciemus *Observationem* non ita dudum nobis observatam. *Concharum flaviatilium* usus, ut merito à *Dan. Ludovici* inter evporista, pretiosioribus nec unguem latum ceditentia, numeratur; ita simplex earum per *nituram* vulgo dicta præparatio, minime quidem insufficientis est cuiquam scopo: neque tamen etiam aspernari deest, *ustionem* illarum. Interim hac ipsa, non solum in *Calcem vivam* transformari, totæ provincie maritimæ sciunt, quæ illa pro ordinario medicamento murario utuntur: sed servat etiam hæc *Calx* insuper, quia

quin jam cum modica aqua per trituram præparata, tantam *causlicitatem*, ut cum ante parvum tempus ægro uni & alteri præscripta, his querimoniam de acrimonia & amaritie infigni elicuisset; cum in Officina, ubi plus viginti pondo hujus pulveris non ita dudum præparati asservabantur, illum degustare susciperet, Medicus, in superficie quidem propemodum inspidum invenit, proxime vero sub hac, ita acerrimum, ut vel dimidii pisi magnitudine, non aliter quam a-cerrimum Alkali, prius aroderet linguam, quam totus exspui potuisset. Sicut par eventus, ægrum admodum sibi metuentem, cum Pharmacopæo ipsi cætera obnoxio, commisit, dum recens paratum hunc conch. uftar. pulverem, & forte simpliciter pulverisatum ac in vitro obligato asservatum, a suo Medico præscriptum, cum aquoso vehiculo assumens, hoc in caluisse sensisset. Quales itaque circumstantiæ, non solum *Morosiati* ægrorum occasionem præbere valent, sed revera etiam adhuc *causticus* remedii effectus, aliquanto aliam efficaciam præstare valet, quam simplicior, per ipsum aërem omni acrimonia jam exuti assumtio.

XXXV.

Sicut autem saccharatorum usus de reliquo, & in se ipso revera innoxius, & plerorumque ægrorum *Morosiati* temperandæ subinde idoneus est; ita tamen nemo facile nec sciet, quod etiam circa ipsum saccharum, *morosi* adhuc occurrant ægri; imprimis foeminini sexus; rariores quidem, quibus verum aliquod incommodum *Cotico-hystericum* inde succedere solet: plures, quæ à sciola illa traditione recentiorum idearum præoccupatæ, incommoda sibi inde fingunt: quibus utique gratificari, omissione dulcedinis, integerrimum fuerit: Cum proprie directis eximiis iusibus, nedum ulli necessitati, vix unquam interserviat.

XXXVI.

Cum interim superius exemplum pro *Morositate* in se considerata, attulerimus, de *Clysterum* odio; præsentem loco illud ad minimum monendum ducimus, ut etiam hæc averfio, quoad usquam fieri potest, præsertim tempestivè, in me-

liorem viam revocari tenteretur. Cum enim, imprimis in foeminino sexu, à *flatuum obſipatione*, admodum frequenter ejusmodi pathemata conſurgant, quæ non ſolum ſpeculandum Artificem, hujus fundamenti imperitum, ad ſuperſtitioſas plane ætiologias ſeducere ſoleant, ſed etiam quibuſcunque per os exhibendis remediis, nimio difficilius atque ſegnius pareant, quam vel unico tempeſtivo & recte inſtructo *Clyſteri*: pertinet proinde certe ad prudentiam Medici, ut hanc talium ægrorum difficultatem, quoad uſquam licuerit, expugnare, curæ cordique habeat. Neque vero inutile erit, etiam hunc ipſum caſum peculiari exemplo illuſtrare., Incurrerat Matriona, omni utique vigilantiffima cura digna, inſuper in reliqua conſtitutione periculis, propinquiore, ab hujusmodi inclufis flatibus, dolorem acutiſſimum, ſiniſtrum hypochondrium, retrorſum verſus lumbarem regionem, occupantem; invaſerat hic ſub noctem, verſus decimam, fatiſ repentino impetu: alvûs per 48. jam, horas non ſucceſſerat, quantumlibet etiam præter purum, juſculum dilutum gallinaceum, & parum micæ panis triticei, nihil adſumſiſſet, potus tamen Thee, & duo forte vitæ vini Rhenani in quemlibet diem, interceſſerant. Præſcribatur ſtatim remedium in hoc genere notæ efficaciz, *Carminativum*, ſed & ſimul *Enema* quanto cyus applicandum. Remedium *internum* lubentiſſime admittebat; *Enema* vero ſimpliciter renuebat: ita quidem a remedio illo, miſereſcebat impetus dolorum, plane ad ſenſum; nequaquam tamen ita penitus tollebatur, quin per totam noctem, fatiſ exiguis intervallis, licet breviffima duratione, repullulans, ſomnum, qui de reliquo in promptu erat, non magis interpellaret, quam irritum redderet. Ignota antea Medico, hæc circumſtantia *averſionis à Clyſteribus*, certe turbabat; interim etiam irrita erat omnis, tam ipſius commendatio, quam ſubſidiaria, aſſiſtentium ſuaſio atque obreſtatio, quin certa & propemodum ſecura pollicitatio, quod *Clyſteris* receptio, ſimul & ſemel omnem illam moleſtiam pacatura eſſet: cum potius repetita atque iterata *interni* remedii adſumtione, omnia pacatum iri confidens, mallet diutur-

„turnitatem inquietudinis tolerare, quam spei huic, imo pro-
 „missis, auscultare. Tandem, sexta jam matutina hora, pro-
 „ponebatur applicatio globuli saccharini moschati quali pro-
 „referenda segniore alvo, sine difficultate jam sæpius alias u-
 „sam esse, commode indicabatur. Hoc consilium cum fa-
 „cillimè sequeretur, statim ab hujus applicatione, non aliter
 „quam incantamento, sublato omni doloris hujus recursum,
 „tum demum, qua pollet prudentia, liberaliter agnovit, *E-*
 „*nema* propositum, si in ejus applicationem consentire pla-
 „cuisset, totam illam, ne quidem ulteriore periculo vacuam,
 „doloris molestiam diuturnam, jam ante plures horas aufer-
 „ri potuisse, adeoque omnino promissorias illas suaforum ob-
 „testationes, rei veritati ex asse consonas fuisse: id quod al-
 „tera Matrona, in Casu plane pari, acerbitate dolorum prom-
 „ptius persuasa, tanto feliciter experta est, quanto matu-
 „rius consilio assensum præbuit; quamvis ante paucos ad-
 „huc dies, jam diuturnæ aversionis ab Enematibus adhuc ita
 „stenax, ut vel mori satius putaret, quam consilio tali assen-
 „sum præbere., Ita nempe certe non parvum momentum ad
 „ingruentes necessitates habet, si tranquillioribus adhuc re-
 „bus prospicere liceat, non utilitati solum, sed tanto magis
 „necessitati, consilii talis aliquando suppeditandi.

XXXVII.

Quamvis autem de *Morositate* ægrorum hucusque a no-
 bis tradita, si non omnia, tamen potissima, sufficere possint;
 eo ipso quod pluribus, per species, ejusmodi casibus, non
 quadrare solum, sed etiam satisfacere, possint: & præterea
Morositatem nostræ considerationis, jam ita descriperimus,
 sub ipsa no minis ratione, ut *morum* potius obstinationi, seu
immorigere difficultati, quam alteri aut altiori, causa, illam
 tribueremus: non tamen abs refuerit, etiam de illis difficul-
 tatibus medicandi adhuc aliquid subjicere, quæ verè ab *al-*
*tior*e fundamento profecta, nulla Artificis prudentia, im-
 primis simpliciter & directè, sublevari possunt. Quæ res ad
 minimum in eo tractationem nostram respicit, ne confusio-
 ne similitum rerum, Artifex non solum incassum, intentioni-
 bus

bus aut inventionibus laborare suscipiat; sed etiam vel gra-
viora hinc impenduntur incommoda aut damna proritare, sibi
caveat. Sunt autem *aversiones* ejusmodi vel *innate*, vel
adscitivæ. *Innate* iterum, vel *hereditariæ*, vel per *matris*,
tempore gestationis, pathemata, *impressa*.

XXXVIII.

Hereditariæ aversiones, revera rariores sunt; nempe
tales, quæ etiam matri, imo patri, quin vel avitæ familiæ, simi-
liter omni tempore, adhaerint. Longe vero familiario-
res sunt illæ, quæ per pathemata *matrum*, sub gestationis
tempore, infantibus impressæ fuerunt. Memoratur hujus
generis exemplum prorsus notabile, in Actis Anglicanis ab
Oldenburgio adhuc editis, ubi foemina, abscessum in cru-
re perpeßæ, ab applicito remedio, parvo temporis spacio,
non solum crus cito atque graviter inflatum atque inflam-
matum est, ut ingens periculum inde ingruere videretur,
sed etiam ægra anxietatibus lypothymicis correpta, tanto,
præsentio rem majoris mali metum objiceret. Cum neque,
Chirurgus, neque Medicus accitus, ullam horum sympto-
matum causam invenirent; interim à cruris insolescente,
depravatione, omne malum quasi scaturire appareret: re-
cordata tandem ipsa ægra proprietatis suæ, interrogavit,
num quid forte medicamento cruri adhibito, *mel* admix-
tum fuisset, a quo ceteroquin penitissime abhorre-
re indigebat. Cum hoc omnino ita se haberet, ablato penitus re-
medio illo, & aliis convenientibus substitutis, omnino faci-
le tam reliqua symptomata sedata fuerunt, quam sanatio ab
secessu prompte atque facile successit.

XXXIX.

Nempe parallela est oppidò rarior hæc observatio, re-
liquæ illi non ita prorsus infrequenti, quo homines quidam,
ex omnibus aliis animantibus, unius propemodum *felis*
præsentiam, quamvis omnes apertos sensus subterfugien-
tem, nihilominus ita agnoscunt, ut cum reliqua anxietate
etiam ipsi sudoribus anxii inde afficiantur. Cujus rei ut
alias passim nota sunt exempla, ita unius veritatem adspexi-
mus

mus, ubi tentandæ veritatis causa, fœmina sana atque vegeta, meridiano somno toto tranquillo quiescens, se in conclave adportato, non solum mox colorem floridum mutare, & respirationis angustiis affici conspecta est, sed etiam suspiriosa anxietate, & somnolento planctu ita corripitur, ut graviorum pathematum metu, ejiciendum fuerit animal. Digna vero omnino esset curiosiore ulteriori experimento, observatio, propioribus Aët. N. C. commemorata, quod omnino a *fale Absynthii*, æger Absynthium ita incute averfari solitus, notabilia incommoda incurrisse deprehensus sit: quandoquidem hinc, insolubilis cæteroquin illa ambiguitas lucem acceptura esset, an nempe in cineribus, imo fale inde extracto, vegetabilium, adhuc quidquam essentialis plantarum characteris remanere sueverit.

XL.

Adscitiæ intolerantiæ, alia quidem simplicius *moralibus* adfuetudinibus originem debet, imprimis ab ipsa infantia conceptis; qualis est *nurium*, *ranarum*, *lacerarum*, *serpentium* &c. ingens timor & formido: altera vero etiam *mixtam* quandam, ex intimo *vitali*, & *animali* sensu, imo *estimatione*, originem trahit. Interim, licet prioris efficacia, per gravissimos terrores atque præsentissimos metus, ad *Lipothymiam* usque procedere observatur; tamen eo usque sese nunquam extendit, ut, ubi *phantasia* conscientia tantum excluditur, ullam reliquam turbationem persequi valeant: ut nempe v. g., ab ita reformidatis subjectis desumpta aliqua, & vel *interne*, ne dum *externe*, corporibus applicata, ullum adversum effectum posse se traherent.

XLI.

Ad *secundam* autem *adscitiæ* hujusmodi impatentiæ Classem, refero *aversiones* illas, communiter ipsas etiam fatis & exquisitas, & pertinaces, quæ vel per repentinam maximam *nauseam*, vel nauseosam importuniorum *efficaciam*, vel denique diurnam *nauseosam* continuationem introductæ fuerunt. aut denique exquisita sensibilitate introductæ

E

sub-

subnixæ, magis magisque adfuescendo obfirmantur. Hujusmodi sunt, averfiones ex *obfuratione* addiphaga ortæ, daß man sich an einer gewissen Speife übergeffen hat, ut in postertum ne gustare quidem amplius illam speciem, sine vomibunda nausea, aut longiore gravatione ventriculi, integrum maneat. Secundò, si remedium aliquod valde *nauseosum*, aut *vomitivus* importunius provocans, aut valde importuna, & imprimis *torminosa*, *caharfi* grassatum, in *vehiculo* quodam potulento aut esculento oblatum, in postertum hujus magis in sensum incurrentis vehiculi, pertinacissimam nauseam conciliaverit. Cujus rei notatu non indignum exemplum, alibi jam commemoratum a D. D. Præside, huc referre licebit. "Dum nempe vir juvenis, pomum citreum a puella sibi oblatum degustans, & in convivio quidem, incertum an a reliqua forte repletione, an hujus pomi culpa, in gravia pathemata cardialgico vomibunda mox prolapsus, profunda ad minimum ingurgitatione, pomi hujus esui culpam illam destinavit; a quo tempore non solum videre tamen & olfacere libenter poma talia sustinuit, sed ne quidem ab esulorum, præsentaneo fastidio abstinere necesse habuisset, imo vel gratum illorum saporem habuisset, nisi in ventriculum demissa vomibundas Cardialgias induxissent, non prius cessantes, quam vomitu iterum rejecta fuisset illorum substantia: eo usque, ut, dum gravi morbo chronico decumbenti, passim honoris & amoris ergo, exquisitiores quædam dapes mitterentur, jusculum etiam aliquando vinosum, fetipultriculam, aromatibus usitatis, exquisitè ad gratiam, conditam, nactus, cum voluptate etiam illud assumerit: sed mox inquietudine varia, & omnium morbi symptomatum exasperatione, correptus ac insuper plenaria appetitus prostratione, quamvis sine præeminente Cardialgia, affectus, & cum his pathematibus, præsentaneo majorum periculorum metu, conflatus in tertium usque diem, tum demum confurgente nausea in vomitus ruente, dum pultriculam illam, nudius tertius assumptam, revomit, saporem manifestum

„stum *Corricum Cirri*, quem in assumptione nullatenus ani-
 „madvererat, liquido percipiens, tunc demum pathematum
 „horum proximam causam expertus, postea ad pristinam
 „morbi mediocritatem facile rediit. Eousque certe incide-
 re possunt symptomatice morborum exasperationes, quarum
 veras causas Medicus ne quidem conjectura, nedum solida rei
 veritate, assequi valeat.

XLII.

Tertio loco, facienda est mentio illius *impatientie*, im-
 primis *feminino* sexui magis incumbentis, qua ab *odoribus*,
 qui reliquo hominū agmini grati & jucundi reputantur, non
 solum abhorrent eosque averlantur; sed etiam ita *malè assi-*
ciuntur, ut non solum *capitis* graves turbationes atq; dolores
 incurrant, sed etiam pathematibus *cardialgico colicis* maxi-
 me importunis corripiantur, & sæpe per plures dies exerce-
 antur. Nota sunt hujus rei varia exempla, satis frequenter
 obvia; unum tamen, ex ore ipsius illustrius patientis percepit
 D. D. Præses, quod præcipuam idæam eminentis gradus ex-
 primere possit; dum non solum ad percipiendos ejusmodi
 odores, ita exquisitè sensibilissima est hæc Matrona, jam usque
 quinquagesimum annum habens, ut in convivio Nobili Viro
 assidens, nihil reliquum odorati circa se habenti, (siquidem
 in hujus Matronæ conversatione, adeo omnes odores abesse
 necesse est, ut etiam a capillamentis adscititiis, vulgò dicti
 pulveres cyprii ullo odore imbuti, omittendi sint,) nihilomi-
 nus odorem senserit *Moschatum*, qui tandem, multum recor-
 dando, deprehensus est in ense, quanquam vaginæ incluso,
 (perfumitur *Degen-Rlinge*) sed etiam illud insuper peculiare
 habet, ut a certa *diversitate* odorum, non solum peculiarem
 gradum, sed etiam *speciem* diversam, *pathematum* inde succe-
 dentium, distinguere didicerit. Cujusmodi affectus, aliis
 post prægressos varios alios morbidos casus, aliis post puer-
 peria ægritudinibus stipata, initium capessere observantur.

XLIII.

Hujus generis *impatientie*, uti nostri *Thematis Moro-*
sita.

sitari adscribi non possunt, ita etiam nullam aliam Medici prudentiam admittunt, quam quæ simpliciter *abstinentiæ* à talibus offendiculis memor esse cordi habeat, ne ab ipsis de reliquo auxiliis, damnum potius pullulet.

XLIV. Cæterum, ut a *Morositate* ægrorum etiam *Prognosis* practicæ usus aliquis affulgeat, occurrunt adhuc duo, vel ipsi hominum vulgo animadverti & notari soliti, circa *Morositatem* ægrorum, casus; primò, quando ægri, per reliquam prægressam vitam suam, a *Morositate* tam generaliore, quam specialiore circa medicamenta, alieniores, gravi morbo correpti, ad remedia difficillimos sese præbent, quin pertinacia ipsis insolita, penitus recusant. Aut contrà, quod imprimis in *teneriore* ætate locum habet, cum *sani*, ad eminentes & minus gratos saporos, admodum difficiles sese præbuerint, in graviore morbo faciles sese præbeant, & velut indifferenter habeant. Utrumque horum pro malo omine interpretatur vel ipsum vulgus hominum, cui præsumptioni suffragantur hæc circumstantiæ, 1) si non manifestior aliqua consensus talis ratio, à mortis *formidine*, eluceat; 2) si *facilitas* illa insolita, re vera indifferents ad omnia mentis signa præ se ferat; à qua etiam oblivio *suis* in æstu acutarum, jam pridem pro maxime suspecta haberi meruit; 3) si à remediis, insolita tali *facilitate* admittis, nihilominus nullus sensibilis bonus effectus observetur: Et, in contrario casu, inusitatas *aversationes*, 1) remedium ipsum eminentem gravior odor aut sapor, proportionem talem non æquet; nec etiam nimia copia insignem molestiam facessere possit; 2) si interim morbus nullum bonæ spei successum, per spontaneas maturaciones, coctiones, secretiones aut excretiones, virium, atque mentis, tolerabilem constantiam, ostendat: adeoque tam a latere *Medicinæ naturalis*, secundum Hippocratem, quam *artificialis* omnis spes auxilii jugiter destituat.

Hæc sunt, quæ de *Morositate* ægrorum *prudenter estimanda* atque *tractanda*, in medium attulisse, sufficere posse arbitramur: Deo pro præstito nobis auxilio, maximas gratias nuncupantes.

S. D. G.

NOBILISSIMO CANDIDATO,

ΕΥΡΕΞΤΕΥ!

P R Æ S E S.

Qui artem Medicam, sequestratis etiam omnibus alienis & superfluis, ita arctis limitibus comprehensam esse existimant, ut valdè parvo temporis spatio, non magis doceri posse, quam rectè edisci, arbitrentur, certè sufficiente ejus peritia se instructos esse, vix fidem faciunt. Sicut enim Scientia Medica, in rectè percipienda atque intelligenda Energia Naturæ, (seu principii motuum vitalium,) tam ad sanum conservandum corpus suum, quam ab ingruentibus atque incumbentibus periculis vindicandum, repurgandum, atque restaurandum, debite perspicienda atque judicio discernenda, assatim certè habet, quod agat; nimio certè plus, quam in generalissimis illis speculationibus, de certa, (sed solidæ determinationi penitus incerta) mechanica dispositione, sive humorum, sive partium: ita peritia, ad has res in ipso facto, in ipsa inquam practica observatione, deprehendendas, judicandas, atque decernendas, negotium est, certè majoris ambitus, quam ut ita pugno arripi, imo includi possit: nedum, quod nova moles, & velut inexhausta sentina, occurrat, in extricandis prodigiis illis commentariis atque commendationibus materiæ remediorum, & excutienda nimia circa illas credulitate; & potius in methodo, naturæ motibus atque viis rectè focianda, quam irritorum remediorum magno numero, collocanda fiducia. Inter quas res,

E ;

si

si adhuc annumeretur, præter necessitatem sciendi, quæ verè necessaria & utilia sunt; etiam utilitas, non nesciendi, quæ, licet minus vera, tamen tanto strepitu passim occinuntur; puto certè habere artis studiosum, cui tempus impendat non ita breve & evanidum, sed ut satis longum, & diligenter adhibendum. Quid vero, quod omnibus his, ne quaquam adhuc didicerit, quantum satis sit, sed habeat adhuc etiam discendam prudentiam, ad negotia sua recte gerenda necessariam; ne omnis & scientia sua, & peritia, decepta ac elusa, in irritum recidant, imo contemptu, & calumniis traducantur. Cum enim prudentia, tanquam providentia sit, atque prævidentia; non nuda inter ipsas res jam gerendas solum circumspèctio: potest certe hæc imò debet, disci, potius ante negotium gerendum, quam in gerendo: ne imparatum obruant eventûs, quos nequidem subinde satis dispicere, tam cito liceat, nedum illis prospiciendi, viam aliquam invenire. Rectissime certe Hippocrates, primo statim aphorismo, difficultates artis non exiguas aperiens, quæ in arte & artifice multum ponderis habeant; Quamquam autem audaciter jubeat has excessè, & tanquam præcepto illas proseribat; notius tamen est noto, quam parùm hæc præceptis obsequantur; & hoc ipso, dum arti non parent, nec scientia ipsorum sufficit, prudentiæ objectum constituent, si qua fortè vel ipsis adhuc, vel ad minimum sibi, Medicus consulere possit. Dum mature expugnare aggreditur, quæ arti impedimento esse, eamque frustrari possint; prudenter docendo, monendo cohortando, atque dehortando, pericula impendentia prædicendo, adeoq; culpam à se & ab arte, satis disertè amoliendo: Ne post
rem

rem malè cedentem ipsi exprobrari possit, quod ejus culpa, pondus horum errorum tantum fore, non satis edoctus æger, salubrius monenti facilè obsecuturus fuisset. Quam rem calumnia in immensum exaggerans, toto conatu in ipsum hac porta irrumpit imo grassatur. Præcipit autem Hippocrates, oportere ægrum se præbere facientem, quæ conveniat fieri; & idem etiam assistentes ægro. Ignota res imperitis, & in sola scientia, & magna credulitate de arte, ferocibus; quantum non subinde fatigat artifices, imo ipsam artem, quantumcunque solido fundamento nixam: Morositas ægrorum. Habere hanc ante oculos, non prudentiæ solum est, sed omnino medicæ, pragmaticæ; necessariæ, ut intellectu, ita cogitatu. Inaugurali Dissertationi Tuæ, NOBILISSIME CANDIDATE, Thema ad praxin pertinens electurus, quod illud, de prudentia medici circa morosos ægros, susceperis, nemo, nisi prorsus imperitus sequiùs interpretabitur. Reliqua ex memoria depromere integrum erat, & vera vel ponere, vel supponere; Hoc etiam peritæ circumspectionis argumentum esse potest, experto non solum quid possit fieri, sed & quid soleat & imprimis in ægris, non per compita obviis, sed illis imprimis, qui omnem attentionem exigere audent, & pluribus respectibus illa etiam digni sunt, aut ad minimum indigent, quia plus ipsis est, quod noceat, quam salis. Cum itaque dogmata ad intellectum, & directum usum artis pertinentia, Academicis Tuis studiis magna cum industria comprehenderis; & praxi etiam, non palpitabundæ, ac Empiricæ, sed rationali, & cum recta ratione effectivæ, insudaveris, ad eamque totum
Te

Te conferre aggressus sis: prudenter facis, quod non
 solius scientiæ, aut nudæ, & in plano ambulantis, ar-
 tis, memorem Te ostendas; sed præter illa, quæ ad ipsam
 artem, & artificem, respiciunt, satis intelligere monstras,
 quid ultra requiratur, ad felicem artis scopum obtinendum:
 & quomodo prudentia, partim Therapiam, partim Progno-
 sin, præ oculis habere debeat, & non magis illius effectui,
 quam hujus salutaris eventui, invigilare. Maciè virtute esto,
 scientia, arte, prudentia. Adhibe his Divinæ benedictionis
 perpetuam invocationem; fac diligenter opus, ser patienter
 onus: succedent omnia ad votum. Securus omnis
 apprecor: Feliciter. Vale. Dabam Hal. Magdeb, VI.

Calend. Decembr, MDCCXIV.

Halle, Diss., 1714 LII-2

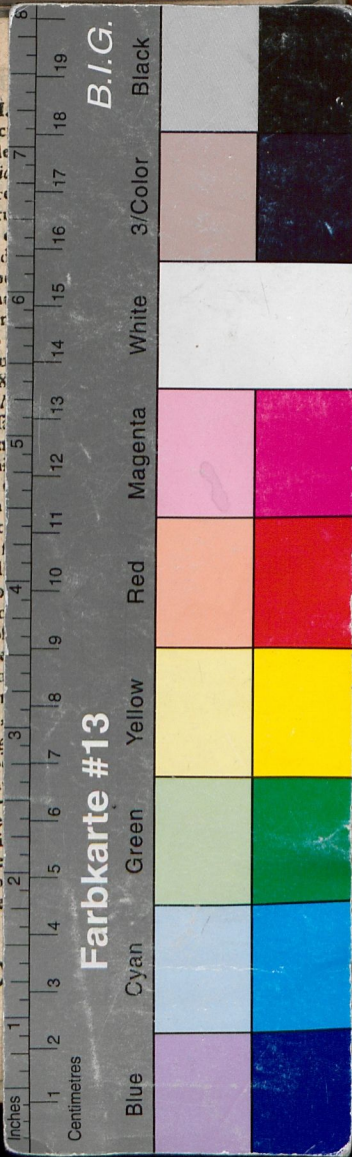
ULB Halle
001 800 434

3

sb.

Aegritudo.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

**MOROSIS ÆGRIS,
PRUDENTIAM MEDICI
FATIGANTIBUS ET FLA-
GITANTIBUS,**

1774
1775

^{QVAM}
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
D. N. CAROLO,
PRINCIPE BORUSSÆ, MARCHIONE BRANDENBUR-
GICO, ET RELIQUA;
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE

DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,
CONSIL. AUL. ET ARCHIAT. REG. MED. ET RER. NATURAL.
PROF. PUBL. ORD. ACAD. NAT. CUR. COLLEG. DECANO
SPECTATISSIMO,
DN. PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO
omni Observantia & Honoris cultu etatem colendo,

PRO GRADU DOCTORIS,
Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis
Solenni Majorum more impetrandis,

Ad d. Novembr. MDCCXIV. horis ante & pomeridianis,

IN AUDITORIO MAJORI,
Publico Eruditorum examini submittit;
BALTHASAR FRIDERICUS JACOBI,
MED. PRACTICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITT. CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYPOGR.

